

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 4, Article Number: 1C0236

EDUCATION SCIENCES

Received: August 2010
Accepted: September 2010
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2010 www.newwsa.com

Aybala Çayır
Beyhan Nazlı Koçbeker Eid
Selcuk University
aybalacayir@gmail.com
Konya-Turkey

**ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ ÇEKEN BİR İLKÖĞRETİM 3. SINIF ÖĞRENCİSİNİN KAYNAŞTIRMA
SINIFINDAKİ SOSYAL UYUM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

ÖZET

Bu çalışmada, öğrenme güçlüğü çeken bir ilköğretim üçüncü sınıf öğrencisi olan Recai'nin, kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerileri incelenmiştir. Bu incelemede, öğrenme güçlüğü çeken öğrencinin kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerini ve bu becerileri etkileyen değişkenleri anlamak amaçlanmıştır. Araştırmada durum çalışması modeli kullanılmış ve veriler gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemleriyle elde edilmiştir. Araştırma sonunda, öğrenme güçlüğü çeken Recai'nin kaynaştırma programından istenilen düzeyde yararlanamadığı görülmüştür. Öğrenme güçlüğü çeken öğrencinin, kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerinde eksiklikler olduğu gözlenmiştir. Recai'nin sosyal uyum becerilerinde yaşadığı problemlerin sadece öğrenme güçlüğünden kaynaklanmadığını, kaynaştırma eğitiminin unsurlarını oluşturan sınıf öğretmeninden, özel gereksinimi olmayan öğrencilerden, öğrenme güçlüğü çeken öğrencinin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinden ve okul idaresinden kaynaklandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, Sosyal Uyum Becerileri,
Kaynaştırma, Özel Eğitim, İlköğretim

**THE EXAMINATION OF THE SOCIAL ADAPTATION SKILLS WHO IS A THIRD-GRADE
STUDENT IN AN INCLUSIVE CLASS OF A PRIMARY SCHOOL AND LEARNING DIFFICULTY**

ABSTRACT

In this research the social adaptation skills of Recai, who is a third-grade student in an inclusive class of a primary school and had learning difficulty were examined. The purpose of the study was to understand the social adaptation of student has learning difficulty and the factors affecting his social skills in the inclusive classroom. For this research a case study design was used, and all the data were acquired by means of interviews, observations and document analysis. At the end of the research, it was clear that Recai, who had learning difficulty, could not benefit from the inclusive program in a desired way. It was also observed that student has learning difficulty had some insufficiency in his social adaptation skills. It was understood that the problems Recai had in his social adaptation did not only stem from his learning difficulty, but also his class teacher who is a component of inclusive education, his peers without any disabilities, the parents of Recai and other students and school administration.

Keywords: Learning Difficulty, Social Adaptation Skills, Inclusive,
Private Education, Primary Education

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972). Eğitimde fırsat ve imkan eşitliği vardır. Bu tanımlardaki istendik yönde davranış değişikliği yapma ve eğitimin her birey için olduğu ifadesi özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, eğitimlerindeki temel noktadır. Özel gereksinimli çocukların, eğitimlerini destek özel eğitim hizmetleri alması koşulu ile genel eğitim okullarında akranlarıyla birlikte sürdürmeleri olarak kabul edilen kaynaştırma yaklaşımı benimsenmekte, bunun sonucu olarak da birçok ülkede özel gereksinimli öğrenciler, özel gereksinimli olmayan akranları ile birlikte, genel eğitim okullarında eğitim görmektedirler. Birlikte eğitimin amacı, özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla akademik ve sosyal yönden bütünleştirilerek, sosyal ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasıdır.

İlköğretim okullarında eğitimin odak noktası akademik becerilerdir; temel amaç öğrencilere akademik beceriler kazandırmaktır, dolayısıyla müfredat programlarında genellikle, akademik beceriler dışında kalan becerilere yeterince yer verilmemektedir. Oysa, öğrencilerin okulda başarılı olabilmesi için akademik yeterlilik kadar sosyal yeterliliğinde olması gerekmektedir (Gresham, 1986).

Kişilerin sağlıklı bir gelişim göstermesi ve psiko-sosyal yönden uyum sağlaması için, olumlu sosyal etkileşimlerde bulunması ve ilişkiler kurması gerekmektedir. Özel gereksinimli çocukların, sosyal becerileri özel gereksinimi olmayan akranlarına göre sınırlıdır; bu sınırlılık hem akranlar hem de yetişkinlerle etkileşim kurmada çeşitli problemlere yol açmaktadır (Atay, 1995). Akranlarıyla yakın ve memnun edici ilişki formu geliştiremeyen çocuklar, yaşamları süresince önemli olacak sosyal becerileri öğrenme fırsatlarını kaçırabilirler. Yetersiz akran ilişkilerinin ve sosyal beceri eksikliğinin, çocukların okul hakkında olumsuz algı geliştirmesine, okulu reddetmelerine ve yıl boyunca süren akademik başarı düşüklüğüne neden olduğu araştırmalarla da desteklenmektedir (Akçamete ve Ceber, 1999). Akranları tarafından onaylanmanın ve kabul edilmenin, kurulan olumlu ilişkilerin sayesinde akademik yönden başarı sağlamada ve daha ileriki yıllarda önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Çocuk, sınıf ortamında edinmiş olduğu sosyal beceriye yönelik yaşantıları sayesinde yaşamının ileriki dönemlerinde bulunduğu ortamlara daha kolay uyum sağlayabilir. Bu nedenle, çocuğun sınıfta edindiği bu beceriler yetişkinlik dönemine yapılan bir yatırım gibi görülebilir.

Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin, eğitim hizmetlerinden en üst şekilde faydalanmalarını sağlamak gerekmektedir. Özel gereksinimli bireyler için alınacak tedbirlerin erken belirlenip, akademik ve sosyal anlamda daha hızlı gelişme kaydetmeleri, doğru eğitim yaklaşımı sergilemekten geçer. Kaynaştırma öğrencilerinin, akademik ve sosyal anlamda daha hızlı gelişme kaydetmeleri ancak bu öğrencilerin çok iyi tanınması ve durumlarının çok iyi bilinmesi ile mümkündür. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin çok iyi gözlenmesi, ihtiyaçlarının çok iyi bilinmesi gerekir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Özel gereksinimli çocuklar genelde özel gereksinimi olmayan yaşlıtlarına kıyasla daha dar bir sosyal çerçeveye sahiptirler ve bu durum özel gereksinimli çocukların sosyal uyumunda problemler yaratmaktadır. Bu nedenle çevreyle etkileşimleri de yaşlıtlarına oranla daha sınırlı olmaktadır (Sucuoğlu, 2003). Öğrenme güçlüğü çeken çocuklar için uygulanan okul programlarına bakıldığında genellikle akademik beceriler üzerinde odaklanıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin genellikle akademik beceriler üzerinde durdukları, sosyal becerileri öğretimlerini ise yapmadıkları ya da çok az yaptıkları bilinmektedir. Öğretmenlerin sınıflarında sosyal beceri öğretimine yer vermeme nedenlerinden belkide en önemlisi sosyal becerilerin

önemini kavrayamamalarıdır. Bu araştırma ile bu önemin anlaşılması ve kavranmasına yardımcı olunması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmanın, öğrenme güçlüğü olan çocukların kaynaştırma sınıflarındaki sosyal durumlarını ortaya koyarak, kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencilerin eğitimi açısından öğretmen ve ailelere ışık tutacağı düşünülmektedir. Şüphesiz, gerek öğrenme güçlüğü çeken bireylerin, gerekse öğrenme güçlüğünden etkilenen yakınlarının yaşantılarını daha yakından incelemek ve konuyla ilgili saptamalarda, çıkarımlarda bulunmak, mümkünse, çözüm arayışlarına katkı sağlamak günümüzde büyük önem taşımaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu çalışma 2009 tarihinde "Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencisinin Kaynaştırma Sınıfındaki Sosyal Uyum Becerilerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasından yararlanılarak yapılmıştır. Bu araştırmanın genel amacı, öğrenme güçlüğü çeken bir ilköğretim 3. sınıf öğrencisinin, kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerini derinlemesine incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırma örnek olay incelemesi (durum çalışması) olarak desenlenmiş, nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu örnek olay çalışmasında "durum" öğrenme güçlüğü çeken bir çocuktur. Öğrenme güçlüğü çeken bir ilköğretim üçüncü sınıf öğrencisinin kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerileri incelenen durumdur. Bu çalışmada da elde edilen bilgiler, yalnızca örnek olay inceleme konusu olan birey (Recai) için geçerli olup bu bireyin ve onun çevresindeki kişilerin kişisel tecrübeleriyle sınırlandırılmıştır. Bu duruma benzer özellikte örnek olay sayısının çoğaltılmasıyla elde edilen verilerle genellenebilirlik sağlanması mümkün görülmektedir.

Araştırma Bursa iline bağlı Boyalıca kasabasında bulunan Boyalıca İlköğretim Okulunda gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmada, sosyal olgular bağlı oldukları ortama göre biçimlendikleri için araştırma sonuçları ancak bu ortam içerisinde anlam kazanır ve başka ortamlara doğrudan genelleme yapmak mümkün değildir. Her olay, kendi ortamı içinde en iyi anlaşılabilmesi için bu ortam içinde değerlendirilmeli ve yorumlar bulguların elde edildiği ortamdan bağımsız olarak yapılmamalıdır. Bu nedenle araştırmanın yapıldığı çevrenin iyi anlaşılması gerektiği düşüncesinden hareketle Boyalıca Kasabası hakkında bilgi toplamıştır. Araştırmaya, Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından "öğrenme güçlüğü" tanısı konulmuş öğrenci (Recai), kaynaştırma sınıfının öğretmeni, kaynaştırma sınıfındaki özel gereksinimli olmayan öğrenciler, öğrenme güçlüğü çeken öğrencinin ağabeyi, babası, anneanesi, dedesi ve araştırmacının kendisi katılmıştır. Bu çalışmada araştırmanın katılımcıları, araştırmanın gerçekleştirildiği okul ve sınıf hakkında ayrıntılı bilgiler toplanmıştır.

3.1. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Bu çalışmada gözlem, görüşme, doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın odaklandığı ortamda yer alan bireylerin farklı bakış açılarının ve farklı deneyimlerinin olması doğaldır. Araştırmacı bu farklılıkları törpülemek yerine bu farklılıkları olabildiğince bütün zenginliği ile sergilemelidir (Karasar, 1998). Verilerin toplanmasında kullanılan bu yöntemler, araştırılan olayı ve olguyu farklı bakış açılarından görebilmeyi, incelenen durumun daha iyi anlaşılabilmesi, araştırma sonunda çoklu gerçeklere ve alternatif yorumlara ulaşabilmeyi ve bu durumun araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini arttıracakları düşünüldüğünden tercih edilmiştir. Bu çalışmada mümkün olduğunca çok veri toplama yöntemi (katılımcı gözlem, görüşme ve doküman incelemesi v.b.) bir arada kullanılarak, öğrenme güçlüğü çeken bir öğrencinin kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerileri

derinlemesine incelenmeye çalışılmış ve acele yorumlara gidilmemeye gayret gösterilmiştir.

3.2. Gözlem (Observation)

Eğer bir araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini kullanabilir (Bailey, 1982). Bu çalışmada gözlem, öğrenme gücü çeken öğrencinin (Recai), kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerini derinlemesine incelemek amacıyla kullanılmıştır. Gözlemler doğal ortamda ve bu ortamın bir parçası olarak gerçekleştirilmiştir. Gözlem verileri video kamera kullanılarak kaydedilmiştir. Katılımcı gözlemlerin gerçekleştirilemediği ortamlarda araştırmacı kaynaştırma sınıfının öğretmeninden öğrenme gücü çeken öğrencinin sosyal uyum becerilerini gözlemleyerek günlük tutmasını istemiştir. Çünkü bireyle en çok vakit geçiren ve bireyin davranışlarını en iyi gözlemleyen öğretmendir. Böylece elde edilen bilgilerin gerçeği daha yakından temsil edeceği ve araştırma sonuçlarının geçerliliğini arttıracacağı düşünülmüştür.

3.3. Görüşmeler (Interviews)

Görüşme (mülakat), araştırma amacına uygun olarak hazırlanan soruların, görüşüne ihtiyaç duyulan kişiye/kişilere araştırmacı tarafından sorularak cevap alınması sürecidir (Yıldırım Ve Şimşek, 2003). Bu araştırmaya konu olan bireyin (Recai'nin) çevresinde en çok iletişim içerisinde olduğu kişilerle bir dizi görüşmeler yapılmıştır. Bu kişiler, Recai'nin öğretmeni, babası, dedesi ve anneanesidir. Aile bireyleri ile yarı yapılandırılmış görüşme, sınıf öğretmeni ile daha ayrıntılı bilgilerin elde edileceği düşünüldüğü için sohbet tarzı görüşmeler yapılmıştır.

3.4. Doküman Analizi (Document Analysis)

Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olduğu gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu nedenle, araştırmacının amacıyla ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dâhil edilmiştir. Bunların, doküman analizi gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanılmasıyla "üçlü veri" amacına hizmet ederek araştırmacının geçerliliğini önemli ölçüde arttıracacağı düşünülmüştür. Araştırmada analiz edilen dokümanlardan (sınıf listesi, ödev kontrol takip listesi, sınıf kitaplığı kitap takip listesi, Recai'nin Bursa İli Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü' nün verdiği inceleme bölümü raporu, Recai'nin gelişim dosyası, Recai'nin geçmiş yıllara ait olan karneleri gibi belgeler) bir kopya edilerek araştırmacının destek verileri oluşturulmuştur.

3.5. Veri Analizi (Data Analyze)

Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması sürecinde ilk olarak araştırmacının kavramsal çerçevesinden, araştırmacının amacından, görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan yola çıkarak verilerin hangi temalar altında organize edileceği ve sunulacağı belirlenmiştir. İkinci aşamada belirlenen temalara göre veriler işlenmiştir. Üçüncü aşamada organize edilen bulgular, sistematik bir yaklaşımla daha önce belirlenen temalar arasındaki anlamlı ilişkileri ortaya çıkarmak ve bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla incelenerek ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenerek tanımlanmıştır. Son aşamada, daha önce ayrıntılı bir biçimde tanımlanan ve sunulan bulgulara anlam kazandırmak, bu bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak ve bir takım sonuçlar çıkarmak için yorumlar yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDINGS AND INTERPRETATION)

Bu çalışmada, öğrenme güçlüğü çeken bir ilköğretim 3. sınıf öğrencisinin kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla bulgular bölümünde, tüm araştırma sürecinde toplanan verilerden elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırma bulguları raporlaştırılırken, hem araştırma sorularının yanıtlanmasına hem de bulguların literatürle ilişkilendirilmesini kolaylaştıracak başlıklar altında verilmesine dikkat edilmiştir. Bu nedenle bulgular, sekiz ana başlık altında tartışılmaktadır. Bunlar: (1) Öğrenme güçlüğü çeken bir çocuğun(Recai), sınıf içerisindeki sosyal konumu, (2) Recai'nin olumlu sosyal beceri davranışı göstermesini kolaylaştıran faktörler, (3) Recai'nin akranları ile girdiği etkileşim ve bu etkileşimin çocuğun sosyal gelişimindeki etkileri, (4) Recai'nin sınıf öğretmeni ile girdiği etkileşim ve sınıf öğretmeninin çocuğun sosyal gelişimindeki etkileri, (5) Recai'nin aile ile girdiği etkileşim ve ailenin çocuğun sosyal gelişimindeki etkileri, (6) Recai'nin sosyal beceri geliştirmesinde etkili olan toplumsal ve çevresel faktörler, (7) Recai'nin sosyal uyum becerileri ile akademik başarısı arasındaki ilişki, (8) Recai'nin sosyal kabulünü etkileyen etmenler.

4.1. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Sınıf İçerisindeki Sosyal Konumu (The Statue in a Classroom of a Child Who Has Learning Difficulty)

Recai, sosyal becerilerde akranları kadar başarılı bir çocuktur. Utangaç ve sessiz olması, ağır hareket etmesi, mimiklerini hiçbir durumda sergilememesi, Recai'nin sahip olduğu sosyal becerilerini uygun yer ve zamanda göstermesini engelliyordu.

Recai'yi gözlemlediğim süre boyunca mimiklerini hemen hemen hiç kullanmadığına dikkat ettim. Hissettiklerini mimiklerine yansıtmıyordu. Okuma yazmaya yeni geçtiği dönemde öğretmeni, Recai'nin okumasının çok güzel olduğunu sık sık Recai'ye söylüyordu. Öğretmenin güzel sözleri karşısında Recai'nin yüz ifadesinde hiçbir değişiklik olmuyordu. Öğretmeni yaptığı herhangi bir yanlıştan dolayı, Recai'ye kızdığı zaman da Recai'nin yüz ifadesinde herhangi bir değişiklik olmuyordu. Recai'nin mimiklerini kullanma becerisi hakkında Şenay Hanım: " Recai jest ve mimiklerinden ziyade el hareketlerini çok kullanıyor. Çünkü evde de el hareketlerini kullandığını düşünüyorum. Daha önce gözlemledim; Jest ve mimikten ziyade gülme hareketi, el ve kol hareketini yapabiliyor. Annesi duymadığı için, özellikle el hareketlerini gözlemledim. Anneyle evde el hareketleri ile konuştuğu için mimikten ziyade ellerini çok kullanıyor. Yüzü kilolu ama çok fazla mimik kullandığını düşünmüyorum. Hani başka bir çocuk gibi çok canlı, çok neşeli; ya da çok ağlayan, çok hüzünlü bir çocuk değil. don bir çocuk. İfade vermeyen bir çocuk." şeklinde ifade ediyordu. Öğretmenin de dediği gibi Recai'nin o an ki duygularını jest ve mimiklerinden anlamak mümkün değildi. Çünkü yüz ifadesi hiç değişmiyordu. Bu konu hakkında Recai'nin babası da "Recai pek kendini belli etmez. Duygusu pek anlaşılmaz. Mesela ben ona kızarım ama yüzü aynı kalır. Ağabeyi öyle değil. Mehmet can'a kızınca suratı hemen düşer" diyordu.

4.2. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Olumlu Sosyal Beceri Davranışı Göstermesini Kolaylaştıran Faktörler (The Factors That Makes Easier to Show Positive Social Skill Behaviour for a Child Has Learning Difficulty)

Şenay Hanım havaların ısınması ile birlikte öğrencilerini İznik'e pikniğe götürmüştü. Kendisinden özellikle Recai'yi gözlemlemesini rica etmiştim. Gezi de Recai'nin gayet uslu durduğunu, arkadaşları gibi gezi sırasında gerekli olan bütün becerileri gösterdiğini, gezi sırasında çok mutlu görüldüğünü söyledi. Recai'nin sınıfça yapılan gezilerde kendini daha iyi hissettiğini, arkadaşlarının arasına daha çok katıldığını,

arkadaşlarının da gezilerde Recai'ye daha yakın davrandığını belirten Şenay Hanım, gezilerin öğrenme gücü çeken öğrenciler için büyük bir avantaj olduğunu düşündüğünü belirtmişti. Şenay Hanım: "Gezilerde Recai sınıftaki gibi utangaç davranmıyor. Gezinin verdiği bir rahatlık olsa gerek. Bide gezide akademik becerilerinizin önemi de pek olmuyor. Bütün öğrenciler gibi Recai de gezide çok mutluydu. Gülen bir yüz ifadesi vardı. Arkadaşları ile daha rahat konuşup, oynadı. Aslında bu etkinliklerin sürekliliği önemli. Bir ya da iki seferle olacak iş değil. Bu tarz geziler özellikle bu çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişebilmesi için çok ama çok önemli. Ancak bir gezi yapacağınız zaman bir sürü ayrıntısı oluyor. İdare de size destek olmuyor. Hep benim, hep öğretmenin çabası gerekiyor. Bu gezileri düzenli yapmak gibi bir durum maalesef olmuyor. Kaymakamlık izni lazım, bir sürü arka planı var. Recai'yi gezilerde gözlemledim. Gezi için gerekli bütün kuralları uyguluyor. Sınıf arkadaşları nasıl davranıyorsa, hiçbir fark yok." demişti.

Tenefüste sınıftan çıktıktan sonra Recai'yi gördüm. Durup bana bakıyordu. Sonra kafasını tekrar çeviriyordu. Bana bir şeyler söylemek istiyordu. Ancak utanıyordu ve yanıma gelemedi. Bir süre Recai'nin yanıma gelmesini bekledim. Oldukça heyecanlı görünüyordu. Recai'nin gelmeyeceğini anlayınca çağırdım. Çağırınca hemen yanıma geldi. Bana kullanmam için siyah pilot kalem hediye almıştı. Ancak veremiyordu. Kalem verince çok teşekkür ettim. Bir şey değil diyerek hemen yanımdan ayrıldı. Hediye almıştı. Ben çağırmasaydım belki de yanıma gelip hediyesini veremeyecekti.

4.3. Öğrenme Gücü Çeken Bir Çocuğun Akranları İle Girdiği Etkileşim ve Bu Etkileşimin Çocuğun Sosyal Gelişimindeki Etkileri (The Communication Between a Child Has Learning Difficulty and His Peers and the Affects of His Communication in Improvement of This Child)

Recai sınıf içinde ve sınıf dışında yalnız bir öğrenciydi. İlk zamanlar yalnız kalmayı Recai'nin istediğini düşünmüştüm. Recai tenefüs zili çalar çalmaz tek başına sınıftan çıkıyor ve hiçbir arkadaşının yanına gitmiyordu. İlerleyen zamanlarda Recai'nin yalnızlığı kendisinin tercih etmediğini, bu yalnızlığa zorlandığını fark ettim. Recai arkadaşlarının yanına gittiğinde O yokmuş gibi davranıyorlardı. Recai onlarla konuşmaya çalışıyordu. Arkadaşları çoğu zaman Recai'yi duymuyorlardı. İzlediğim bir beden dersinde Ortaokul öğrencilerinden biri tek başına dolaşan Recai'yi alarak futbol maçı yapan arkadaşlarının yanına götürdü ve Recai'yi de oynatmalarını söyledi. Recai suratındaki ufak bir tebessümle arkadaşlarının futbol maçına katıldı. Arkadaşları Recai sanki oyunda yokmuş gibi ona hiç top atmıyorlardı. Recai'ye top geldiğinde "Recai'ye atmayın. Recai sen bırak topu diyorlardı." Recai bir süre daha oyunda kaldı. Çünkü oynamak istiyordu. Hiç top gelmese de, gelen toplara vurması engellense de onlarla oynamayı istediği çok belliydi. Bu nedenle bir süre daha oyunda kaldı. Bir süre sonra Recai'ye gelen top üzerine bir arkadaşı: "Recai'ye atmayın, Recai oynamıyor." dedi. Arkadaşının bu sözü üzerine Recai kafasını yere eğerek arkadaşlarının yanından hızla uzaklaştı ve kendi yalnızlığına geri döndü. Daha doğrusu dönmek zorunda kaldı. Sık sık bu durumla karşılaşan Recai arkadaşlarının kendisini oynatmak istemediklerini düşünerek, yanlarına gitmek istemiyordu. Bu durumu Şenay Hanım: " Recai oldukça yalnız bir çocuk. Hepimizin yalnızlığı kadar yalnız aslında. Arkadaşları tarafından bir kenara itilmişlik yaşıyor. Bu durum sadece Recai için geçerli değil. Öğrenme gücü problemi yaşamadığı halde Recai gibi olan burada çok öğrencimiz var. Hem ben de var hem de başka sınıflarda var. Recai sessiz bir çocuk. Girişken değil. Bu nedenle de arkadaşları aralarına almadığında ısrarcı davranmayarak geri çekiliyor. Sonuç yalnızlık. Dediğim gibi sadece Recai için söz konusu değil. Bu durum bu çevreyle ilgili." şeklinde açıklıyordu.

Recai girişken bir çocuk değildi. Kendiliğinden hiçbir arkadaşının yanına gitmiyordu. Davet edilmediği sürece arkadaşlarına oynamak için teklifte bulunmuyordu. Bu durumu Şenay Hanım, şu şekilde açıklıyordu: " İstenmediğiniz ve hatta bunun açık açık söylenebildiği bir ortama bir kere giderseniz, hadi olmadı iki kere, ya da üç kere ama başkada gitmezsiniz. Özellikle tenefüslerde görüyorum ki 1. sınıftan beri Recai oyunlara alınmıyor. Zaten tek Recai de değil, birçoğu bu durumda. Bazı şeylere sahip değilseniz, yakışıklı değilseniz, çok paralı değilseniz, aileniz favori değilse, çalışkan da değilseniz siz oyun oynamayı da hak etmiyorsunuz bunlara göre. Recai de öyle işte. Tek o değil. Derslerinde normal hatta ortalamasının üzerinde olup da yalnız dolaşan öğrencim de yok değil. Siz de gözlemlemiştinizdir. Recai, sessiz, sakın, içe kapanık bir çocuk. Hayır, cevabını alacağını biliyor zaten. Defalarca denemiş, artık o da peşini bırakmış. Biz de kendi hayatımızda yapmıyor muyuz Recai'nin yaptığını. O da öyle davranıyor. Dilli bir çocuk değil. Dilli olmayınca da yalnızlığı seçmiş oluyor işte." diyordu.

Recai sınıf arkadaşı Umudla oturmak istediğini Şenay Hanım'a birkaç kere söylemişti. Öğretmeni bu durumu: "Recai yanıma gelerek ben Umudla oturmak istiyorum dedi. Ben de Enesle neden oturmak istemediğini sordum. Enes'in çok yaramaz olduğunu, Umud'un ise çok iyi biri olduğunu söyledi. Recai sessiz ve durgun bir çocuk. Yaramaz ve şımarık çocukları pek sevmiyor. Gerçi Recai kin ve nefreti içinde yaşatan bir çocuk değil. Arkadaşlarını hep seviyor fakat bazı arkadaşlarının yanında kendini rahat hissetmiyor. Enesle oturmayı kendisi istemişti. Enes sınıfımızın en popüler öğrencisi. Bana gelip Enesle oturmak istediğini ifade etmişti. Enes her istediği yapılan, çok yakışıklı bir çocuk. Bu da şımarıklığı beraberinde getiriyor tabii ki. Kendine güveni fazla. Recai'yi rahatsız eden şakaları var. Umud hüzünlü bir çocuk. Birinci sınıfa başlamadan önce annesini kaybetmiş. Bu nedenle hep hüzün hakim davranışlarında. Enes' ten çok farklı. Sakin bir öğrenci. Recai de bu nedenle Umudla oturmayı istiyor." şeklinde açıklıyordu.

4.4. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Sınıf Öğretmeni İle Girdiği Etkileşim ve Sınıf Öğretmeninin Çocuğun Sosyal Gelişimindeki Etkileri (The Communication Between a Child Has Learning Difficulty and His Teacher and the Affects of the Teacher in This Child's Social Improvement)

Sınıf öğretmeni öğrencilerinin akademik başarılarına çok önem vermekte ancak sosyal becerilerin önemini bilmediği için çok fazla önem vermemektedir. Sosyal becerilerin önemini bilmeyen öğretmen bu konuda herhangi bir çalışma yapmamaktadır. Sınıf öğretmeni profesyonel bir fotoğrafçıydı. Şiir yazmakta ve hatta bir kitap yazmaktaydı. Buna rağmen öğrenme güçlüğü çeken öğrenciyi yalnızca akademik olarak düşünmekte, sosyal becerilerini önemsememektedir.

Boyalıca İlköğretim Okulunda rehber öğretmen yoktu. Şenay Hanım, özel eğitim desteği de almıyordu. Öğretmene kaynaştırma için destek hizmet almamasının ve okulunda rehber öğretmen olmamasının sıkıntılarını sorduğumda: "Ben ölçme ve değerlendirme mezunuyum. Rehber öğretmene ve destek hizmete gerek duymuyorum. Çünkü zaten ben üniversitede almışım alacağımı. Halledebiliyorum yani. Ben rehberlik için gerekli donanıma sahip olduğumu düşünüyorum." şeklinde açıklamıştı. İzlediğim derslerde Şenay Hanım'ın, hem Recai için hem de sınıftaki diğer öğrenciler için rehberlik çalışması yapmadığını gözlemlemiştim. Recai için BEP olup olmadığını sorduğumda öğretmen: "Herhangi bir program yok. Programda ne varsa Recai için de onu uyguluyorum. Ama çoğu zaman rehberlik derslerinde test çözüyoruz. Çocukların anlamadıklarını yapıyoruz. Bu faydalı oluyor. Ekstra bir çalışmanın gerekli olmadığını düşünüyorum ben. Tabii bu benim düşüncem. Zaten olsa yaparım. Ben ölçme ve değerlendirme mezunuyum. Bilgim var o konuda." şeklinde yanıtlamıştı.

4.5. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Aile İle Girdiği Etkileşim ve Ailenin Çocuğun Sosyal Gelişimindeki Etkileri (The Communication Between a Child Has Learning Difficulty and His Family Members in This Child's Social Improvement)

Recai'nin annesi doğuştan sağır ve dilsizdi. Bu durumun onu nasıl etkilediğini en iyi şekilde öğrenebilmek için öğretmene ve ailesine sorular yönelttim. Bu durumu Şenay Hanım şu şekilde açıklamıştır: "Okula geldiğinde hiç konuşmuyordu. Okula başlamadan önceki altı yıl boyunca konuşmaya, sosyal anlamda kendini geliştirmeye bir fırsat bulamadığını düşünüyorum. Fırsat buldu ama evde annesiyle konuşma dili hareket diliydi anladığım kadarıyla. Bu nedenle arkadaşlarıyla iletişime geçmekte zorlandığını düşünüyorum. Annesi gerçekten konuşabilen, okuyabilen, gerçekten ses dilini kullanabilen bir bayan olsaydı sanıyorum Recai birinci sınıfta okumaya geçerdi." diyordu.

Boyalıca İlköğretim Okulunda arkadaşları arasında popüler olan çocukların, ailelerinin de çocuklarıyla oldukça ilgili olması dikkatimi çekmişti. Sabahları okula arabayla bırakılan, okul çıkışlarında arabayla alınan çocuklar, veli toplantıları haricinde de öğretmenle konuşmak için sürekli okula gelen ailelerin çocukları arkadaşları arasında da popüler çocuklardı. Şenay Hanım bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Burada annen ve baban popüler değilse popüler olma şansın yok zaten. Burada çocuklar anne ve babasının kaderini yaşıyor. Arabayla bırakılmak, yağmurda arabayla gelip gitmek, çocuğun popüler olmasında çok etkili. Tek çocuk olman, odanın olması, bilgisayarının olması da çok etkili. Recai'nin anne ve babası ya da aileden birisi hiç gelip de bizim çocuk ne yapıyor demedi. Umurlarında bile değil. Tabi bu durum Recai'yi de arkadaşlarını da etkiliyor." demiştir.

Özel gereksinimi olmayan öğrenci ailelerinin, Recai'ye olan tutumlarını kaynaştırma öğretmeni Şenay Hanım'a sorduğumda: "Buradaki genel hava paranın saltanatıdır. Zengin çocukların favori olması diğer ailelerin de çocuklarını onunla oynamaya teşvik ettiğini düşünüyorum. Aileler çocukların arkadaş seçimine de katılıyorlar. Bak onunla bununla arkadaşlık yap. Şunlarla dolaşma diye çocuğu zaten kısıtlıyorlar. Çocuğun kiminle konuşacağını bile seçiyorlar. Recai sınıfta başarısız bir çocuk. Zengin değil, dilli değil, favori değil. Annesi de zaten özürlü; baba da malum kendi halinde işte. Çocuk da öğrenme güçlüğü yaşıyor. Diğer velilerin çocuklarına onunla oynama dediklerini duyduk. Duyuluyor tabi burada, arkadan konuşma da var." demişti.

4.6. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Sosyal Beceri Geliştirmesinde Etkili Olan Toplumsal ve Çevresel Faktörler (The Social and Environmental Factors Which Have an Important Role in a Child's Who Has Learning Difficulty, Social Skill Improvement)

Öğretmen okulun bulunduğu çevreyle ilgili olarak: "Boyalıca da popülerlik ya da dışlanmışlık en başta belirleniyor. Bir kere eğer erkekseniz bir avantaj. Recai'nin böyle bir avantajı var. Eğer zenginseniz popülersiniz. Çocuklar anne ve babasının kaderini yaşıyor burada. Yani çocuğun anne ve babası kim. Çocuğun anne ve babası zaten popüler olamamışsa, çocuğun popüler olma olasılığı neredeyse yok. Geçmiş yıllardaki öğretmenlik hayatıma hiç benzemeyen davranış şekilleri, bozuklukları, artı ve eksileriyle gerçekten burada farklı bir şey var. Yani çalışkan olmasan bile popülerlik, anne babanın geçmişteki popülerliği burada çocuğun da popülerliğini etkiliyor. Recai'nin annesinden bahsederken sağır ya da dilsiz diye bahsediliyor; bu nedenle çocuk çok önemsenmiyor. Burada sahip olduklarınız sizin değerinizi belirliyor. Recai çok çalışkan da olsaydı aynı sıkıntıları yaşayacaktı. Çünkü sınıfta o seviyede, özel gereksinimi olmasa da Recai gibi yalnız bırakılmış çocuklar var." diyordu.

Öğretmen Recai'nin öğrenme güçlüğü yaşamasının, Recai'nin sosyal kabulüne etkisinin olmadığını düşünmektedir. Bu durumu: "Recai'nin öğrenme güçlüğü problemi yaşamasının onun sosyal kabulüne etkisi yok bence. Yani 1.

ve 2. sınıfta varsa o farklı bir şey. Recai sevilen bir çocuk. Çünkü zarar vermiyor. Küfür etmiyor. Burada sakin, herkesle uyumlu, paylaşımcı, normal okuyan bir çocuk da olsaydı bir bırakılmışlık hissi, sınıfta yalnızlık hissi, bir terk edilmişlik hissi, popüler olmama hissini hep taşıyacaktı. Çünkü dediğim gibi burada önemli olan sizin sahip olduğunuz. Eğer zenginseniz, ailenizin arabası güzelse ve sizi okul çıkışlarında almaya geliyorsa tamam işte. Sınıfta başka mesleklerin, üniversite eğitimi almış kişilerin çocukları aynı sıkıntıları yaşayabiliyor. Onlarla da alay ediliyor. Onlar da yalnız kalıyor.” şeklinde cevaplamıştır.

4.7. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Sosyal Uyum Becerileri İle Akademik Başarısı Arasında Ki İlişki (The Relation Between a Child's, Who Has Learning Difficulty, Social Adaptation Skills and Academic Achievement)

Derslerde bireysel okuma yazma çalışmaları yapan Recai derslere katılamıyordu. Bu nedenle Recai'nin arkadaşları ile işbirliği yapabileceği bir ortam oluşmuyordu. Sınıf arkadaşları derslerde, ödevlerde işbirliği yapıyorlardı. Recai bu çalışmaların hiç birine katılmadığı için arkadaşlarıyla iş birliği de yapamıyordu. Recai'nin okuma yazma bilmemesine rağmen yapabileceği etkinlikler oluyordu. Fakat Şenay Hanım Recai okuma yazmayı öğrenene kadar Recai'yi sınıftan tamamen soyutlamıştı. Bu nedenle Recai arkadaşlarıyla hiçbir aktiviteye katılamıyordu. Recai okuma yazma öğrendikten sonra da arkadaşları ile işbirliği yapabileceği bir sınıf ortamı oluşturulmamıştı. Şenay Hanım, Recai'nin çabuk unutan bir öğrenci olduğunu, bu nedenle de yılsonuna kadar Recai ile sürekli eskisi gibi okuma yazma çalışmaları yapacaklarını, 4. sınıfta Recai'nin de arkadaşlarına katılabileceğini söylüyordu.

Recai resim derslerini çok seviyordu. Güzel resim yapabildiğini düşünüyordu. Bu nedenle yaptığı resimleri öğretmenine ve arkadaşlarına gösteriyordu. Arkadaşları resim yarışmalarına katılıyordu. Yarışmalardan aldıkları ödülleri vardı. Bu durumdan etkilenen Recai de resim yarışmalarına katılmak istediğini sık sık öğretmenine söylüyordu. Resim derslerinde öğretmenin belirlediği konuyu dikkatle dinleyerek elinden gelenin en iyisini yapmak için uğraşıyordu. Resim derslerinde arkadaşları ve öğretmeniyle olan iletişiminin diğer derslerden daha fazla olduğunu gözlemledim. Bundan dolayı da resim dersinde daha mutlu ve istekliydi. Arkadaşları gibi derse katılabiliyordu. Bu durumu Şenay Hanım şu şekilde ifade ediyordu: “Recai resim dersini çok seviyor. Güzel yaptığını düşünüyor. Tabii çok iyi olmasa da fena sayılmaz. Resim derslerinde Recai'nin daha fazla tebessüm ettiğini düşünüyorum. Sanırım mutlu olduğu için. Tabii arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler yapıyor, derse katılıyor, zorlanmıyor. Çünkü yapabildiği şeyler var. Arkadaşlarıyla daha çok konuşuyor. Mesela bana daha çok soru soruyor, olmuş mu, güzel olmuş mu, cetvelle çizdim olmuş mu, şurayı yelişe boyasam nasıl olur, gibi. Bu da onun sınıfa olan uyumunu arttırıyor. Bazen biz resim derslerinde test çözüyoruz. Bana “Resim yapalım..” diyor. Ama yapamıyoruz tabii.” diyordu.

4.8. Öğrenme Güçlüğü Çeken Bir Çocuğun Sosyal Kabulünü Etkileyen Etmenler (The Factors of Affecting of Social Acception of a Child Has Learning Difficulty)

Öğrenciler Recai'nin durumu hakkında fikir sahibi değillerdi. “Recai öğrenemiyor” ya da “Recai okuma yazma bilmiyor” şeklinde tanımladıkları arkadaşlarının probleminin ne olduğu hakkında bilgi sahibi değillerdi. Sınıfta Recai'nin arkadaşları arasında etiketlendiğini gözlemledim. Bir gün tenefüste Recai'den kantinden alması için simit istedim ve çabuk olmasını söyledim. Fakat arkadaşları: “Öğretmenim Recai çabuk olamaz ki, o yavaştır, unutmasın bir de öğretmenim. ” gibi sözler söyleyince çok üzülmüştü. Başını hemen yere eğmişti. Bir iki saniye sonra bana baktı ve parayı uzattı. Bu lafları işitince onu göndermekten vazgeçeceğimi düşündü. Ben Recai' ye

"Haydi Recai bak seni bekliyorum." dedim. Recai de hemen kantine doğru gitti ve bana simit alıp getirdi. Teşekkür ettim; bana bakmadan: "Bir şey değil öğretmenim." diyerek uzaklaştı yanımdan. Öğrencilerin bu şekilde Recai'yi etiketlemelerinin Recai'yi üzdüğünü, fakat bu durumu kabullendiğini gözlemledim. Arkadaşlarının laflarına karşı kendini savunmuyordu. Bir gün beden dersinde oyun oynayan arkadaşlarının yanına gitti ve onları izlemeye başladı. Bir ders boyunca onları izliyor; onlara gülümsüyordu. Hiç kimse Recai'yi oyuna davet etmiyordu. Recai de oyuna katılmak istediğini söylemiyordu. Ancak arkadaşlarıyla oynamak istediği her halinden belliydi. Kaynaştırma öğretmeni de hiçbir şekilde müdahale etmiyordu. Recai'yi de oyunlarına almaları gerektiğini, arkadaşının da çok güzel oyunlar oynayabileceğini, geç öğrense de bunun arkadaşlarıyla oynaması için bir engel oluşturmadığı konusunda öğrencileriyle konuşmadığını gözlemledim. Öğretmenin de müdahalesi olmayınca Recai beden derlerinde de tıpkı diğer derslerde olduğu gibi arkadaşlarını dışarıdan izliyordu.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND SUGGESTIONS)

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan verilerin analizlerine dayanarak elde edilen bulgular, literatürle karşılaştırılarak incelenmiştir. Öğrenciler, kaynaştırma sınıfında farklı kategorilerde bulunmaktadır. Öğrencilerin bazıları popüler bazıları ise reddedilen konumunda bulunmaktadır. Toplumların farklı ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarından kaynaklanan etmenlerden dolayı, her çevrede popülerliği ve reddedilmeyi belirleyen unsurlar farklılık göstermektedir. Araştırmanın yapıldığı çevre ve sınıf için geçerli olan popülerlik ve reddedilme ölçütleri de farklılaşmaktadır. Araştırma yapılan bölgede popüler öğrenciler, maddi durumları iyi, ilgili ailelere sahip, öğretmenin daha fazla ilgi gösterdiği, hareketli olan ve en az etkileyen unsur olarak da akademik olarak başarılı öğrencilerin olduğu söylenebilir. Sınıflarında reddedilen konumdaki öğrenciler ise, maddi olanakları daha kısıtlı, ilgisiz ailelere sahip, öğretmenin yeteri kadar ilgilenmediği, içe kapanık ve en son olarak da akademik olarak başarısız olan öğrencilerin olduğu söylenebilir. Kaynaştırma sınıfında Recai, reddedilen öğrenci konumundadır. Bu durumun Recai'nin, öğrenme güçlüğü çekmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kaynaştırma sınıfında akademik anlamda başarılı sayılacak öğrencilerin de reddedilen konumda olduğu görülmüştür. Reddedilen diğer öğrencilerin de Recai gibi içe kapanık olması, onların akranları ile olan etkileşimini sınırlamaktadır.

Yalnızlık, literatürde "her zaman kaçınılan, kaygı, öfke, üzüntü ve diğerlerinden kendini farklı hissetme duygularının eşlik ettiği istenmeyen ve hoş olmayan bir deneyim" olarak açıklanmaktadır. Recai de yalnızlıktan hoşlanmayan, ancak yalnızlığa itilen bir çocuktur. Recai'nin istemediği bu yalnızlığının devam etmesinin; onun psikolojisinin bozulmasına neden olacağı ve sosyal uyum becerilerini de olumsuz olarak etkilediği düşünülmektedir. Recai'nin yalnızlığında sosyal destek aileden de, öğretmeninden de, arkadaşlarından da sağlanmamaktadır. Recai'ye gerekli sosyal destek sağlanırsa, Recai'nin yalnızlığının azalacağı düşünülmektedir. Akranlarıyla yakın ve memnun edici ilişki formu geliştiremeyen çocuklar, yaşamları süresince önemli olacak sosyal becerileri öğrenme ve sosyal güven duygusu inşa etme fırsatlarını kaçırmalarıdır (Goleman, 1998).

Sınıf öğretmeni, Recai'nin ailesinden gerekli desteği alamadığını, ailenin çok ilgisiz olduğunu, veli toplantılarına katılmadıklarını ifade etmiştir. Recai'nin ailesi çocuklarına ve öğretmene gereken desteği vermemektedir. Kaynaştırma programında ailenin katılımı etkin olarak sağlanmalıdır. Ailenin kaynaştırma uygulamasına destek vermesi, kaynaştırma programının başarılı olması için gereklidir. Aileler gerekli durumlarda öğretmeni de zorlamalıdır. Görüşmelerden elde edilen bu bulgular, ailenin etkin

katılımının olmamasının öğrencinin sosyal ve akademik olarak gelişmesini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Yıldırım'ın (2008) yaptığı araştırma bulgularına göre, okul-aile işbirliği öğrenci başarısında önemli rol oynamaktadır.

Eğitimde gerçekleşen değişimlerin merkezinde öğretmen olduğuna göre, eğitimsel reformlar da er geç öğretmen desteği ile gerçekleşmek zorundadır. Bu nedenle, öğretmenler bilgi ve becerilerini sürekli yenilemek, öğrenmeye ve gelişmeye açık olmak zorundadırlar (Kılba, 2000). Sınıfında öğrenme güçlüğü çeken bir öğrencisinin olması ve bu konuda bilgi ve tecrübesinin az olmasına karşın sınıf öğretmeni, kaynaştırma uygulamaları için gerekli donanımına sahip olduğuna inanmaktadır. Ölçme değerlendirme mezunu olan sınıf öğretmeni, üniversite eğitiminin ve tecrübesinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle herhangi bir destek eğitim hizmetine ihtiyacı olmadığını düşünmektedir. Bilgisinin yeterli olduğuna olan inancı sebebiyle kendini geliştirme ihtiyacı da duymamıştır. Kendi kendine yeteceğini düşünen ve iş birliğinden hoşlanmayan sınıf öğretmeni, uzmanlardan yardım almaya gerek duymamaktadır. Kaynaştırma öğretmeni şu ana kadar hiçbir uzmana ya da rehber öğretmene başvurmamıştır. Araştırmanın yapıldığı okulda, rehber öğretmen bulunmamaktadır. Okulda rehber öğretmen olmamasından dolayı sıkıntı yaşamadığını söyleyen sınıf öğretmeni: "Üniversitede bir dönem özel eğitim dersi aldım, bir de hizmet içi eğitim aldım; rehber öğretmene ihtiyaç olduğunu düşünmüyorum" diyerek aldığı eğitimin yeterli olduğunu söylemektedir. Çolak ve Vuran (2006) yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların sosyal becerileri konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanan sebeplerden dolayı, sınıflarında sosyal beceri öğretimine yönelik çalışmalar yapmadıklarını belirlemişlerdir. Ayrıca İzci (2005) yaptığı çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığı, bu nedenle Özel Eğitim dersinin sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının, bu konudaki bilgi ve beceri eksikliklerinin giderilmesi açısından en az 2 dönem programda yer alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Recai içe kapanık, sessiz, duygularını fazla belli etmeyen, mimiklerini hemen hemen hiç kullanmayan bir çocuktur. Recai'nin, arkadaşları tarafından reddedilmesi ve yalnızlığa itilmesinden dolayı içe kapanıklık problemi yaşadığı da düşünülmektedir. Ya da var olan içe kapanıklık probleminin daha da arttığı düşünülebilir. Sınıf öğretmeni, Recai'nin içe kapanıklığını, sessizliğini bir problem olarak değil sosyal uyum için bir artı olarak görmektedir. Oysaki Çelik (2006) tarafından yapılan çalışmada, kaynaştırma sınıfı öğretmenleri sınıflarındaki özel gereksinimli bireylerin problem davranışları arasında içe kapanıklığı ve sessizliği de göstermişlerdir.

Recai'nin sınıf ortamında, sosyal uyum becerilerini yönlendiren özelliklerden biri de Recai'nin kendi yeterlilik algısıdır. Recai'nin kendini algıladığı ölçüde, sınıf içerisindeki davranış ve rollerini belirlediği düşünülmektedir. Recai'nin yaptığı davranış ve çizdiği roller içsel nedenlere bağlı olarak görünse de, ortaya çıkmasını etkileyen faktörler çoğunlukla dışsaldır. Özellikle küçük yaş gruplarında bireyin kendine ilişkin algılar oluşturmada, dışsal nedenler daha önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü, birey kendi sahip olduğu özellikleri ve kendi yeterliliğini yeterince tanımamaktadır. Bu sebepten, birey kendi yeterliliğini dışsal çevrenin (öğretmen, anne-baba, arkadaş, sosyal çevre) kendisine yönelik davranışlarından çıkarmaktadır. Recai, çevresinden genelde hoşuna gitmeyecek olumsuz sözcükler duymaktadır. Dış çevrenin kendine yönelik davranışları olumsuz olunca, Recai de kendine yönelik olumsuz algılar geliştirmektedir. Oral ve Yurtal (2008) yaptıkları çalışmada, alt düzeyde başarılı olan öğrencilerin kendileri hakkında çok fazla olumsuz özelliklere (örneğin; umutsuz olma, mutsuz olma, haylaz olma,

saygısız olma, uyumsuz olma, kötümser olma, beceriksizim, hayalperestim gibi) değindikleri sonucuna ulaşmıştırlar.

Recai, motor becerileri akranlarından da iyi gelişmiş bir öğrencidir. Recai'nin farklı fikirler üretmek dizayn ettiği ve yaptığı aletler mevcuttur. Recai'nin, akademik olarak başarısız olduğu fakat farklı fikirler üretmek ürün tasarlama, bu tasarımlarını yapma konusunda sınıfının en başarılı öğrencisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu bulgu, farklı fikirler üretme ve tasarımlar yapma ile akademik başarı arasında ilişki olmadığını gösterdiği düşünülmektedir. Bu sonucu Erdoğan'ın (2006) yılında yaptığı çalışmada, elde ettiği farklı fikirler ortaya koyabilme olarak tanımlanan esneklik yeteneğine sahip olan öğrencilerin akademik olarak daha başarısız olduklarını belirtmek mümkündür sonucu ile örtüşmektedir.

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin temel amacı, öğrencilerde istenen yönde davranış değişikliklerini sağlamaktır. Eğitim amaçları yönündeki davranış değişikliklerinin öğrencide ne ölçüde gerçekleştiği ve öğrenci başarısına etki eden temel unsurların ne olduğunun ortaya konulması önem arz etmektedir. Okullarda, akademik olarak daha başarılı gözükten bireyler daha çok desteklenmekte, ödüllendirilmekte fakat sosyal becerileri göz ardı edilmektedir. Bu bağlamda eğitim etkinliklerinin yerine getirilmesinde en önemli işleve sahip olan öğretmenlerin davranışlarıyla, bireyin sosyal başarı gücünü ortaya koymasına, onların sosyal başarı gücünü üst sınırlara kadar geliştirmelerine destek olması gerekir.

Yapılan araştırmanın yalnız öğrenme güçlüğü olan Recai için geçerli olduğu, Recai ve onun çevresindeki kişilerin tecrübelerini kapsadığı hatırlatılmalıdır. Recai'nin durumuna benzer başka durumlara rastlamanın da mümkün olduğu düşünülmektedir. Öğrenme güçlüğü çeken bireylerin sosyal uyum becerilerini daha yakından incelemek; yaşanan problemleri ortaya çıkarmak, Türkiyede ki kaynaştırma uygulamalarının başarısının artması için oldukça önemlidir.

NOT (NOTICE)

Bu makale, 20-22 Mayıs 2010 tarihleri arasında Fırat Üniversitesinde düzenlenen "9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulan, Sempozyum Oturum Başkanlarının yazılı önerisi ve Yürütme ve Bilim Kurulu tarafından da "Başarılı" bulunan çalışmanın yeniden yapılandırılmış versiyonudur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akçamete, G. ve Ceber, H., (1999). Kaynaştırılmış sınıflardaki işitme engelli ve işiten öğrencilerin sosyometrik statülerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi, Cilt:2, Sayı:3, ss: 11-17.
2. Atay, M., (1995). Özürlü Çocukların Normal Yaşıtlarıyla Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara; Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
3. Çelik, İ., (2006). Kaynaştırma Sınıfı ve Özel Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Zihin Engelli Öğrencilere Yönelik Ödül ve Ceza Uygulamalarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bolu; Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Çifci, İ. ve Sucuoğlu, B., (2004). Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
5. Çolak, A., (2007). Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları. Doktora Tezi. Eskişehir; Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
6. Erdoğan, Y.M., (2006). Yaratıcılık ve öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı:7, ss: 95-106.

7. Ertürk, S., (1972). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
8. Goleman, D., (1998). Duygusal Zeka, (Çev.) Seçkin Yüksel, İstanbul: Varlık Yayınları.
9. Gresham, F. and Elliot, S., (1984). "Assesment and Classification of Children's Social Skills:A Review of Methods and Issues. School Psychology Review. 13, ss: 292-301.
10. İzci, E., (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusundaki yeterlikleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı: 14, ss: 106-114.
11. Karasar, N., (1998). Bilimsel Araştırma Yöntemi (8. Baskı). Ankara:Nobel Yayınevi.
12. Kırcaali-İftar, G. ve Tekin, E., (1997). Tek Denekli Araştırma Yöntemleri. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
13. Koçbeker EİD, B.N., (2003). Otistik Bir Çocuğun Yabancı Dil Öğrenimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi. Doktora Tezi. Konya; Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. Oral, V. ve Yurtal, F., (2008). İlköğretim 5. Sınıf düzeyinde arkadaşılığın sosyometrik statü ve akademik başarı açısından incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:17, Sayı: 2, ss: 281-294
15. Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 3. baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.